

6 Vybrané faktory ovlivňující výsledky žáků v přírodovědné gramotnosti

Mezinárodní srovnávání výsledků různých vzdělávacích systémů, které se vyvinuly v odlišných historických a kulturních podmínkách a mají specifický ekonomický, demografický a sociální základ, je značně obtížné, obzvláště jedná-li se o výsledky žáků ve standardizovaném testu. Interpretace a srovnání výsledků závisí právě na znalosti těchto dalších jedinečných podmínek a charakteristik. Všechna mezinárodní šetření včetně tohoto projektu proto zjišťují další charakteristiky žáků i prostředí, ve kterém se odehrává vzdělávání, a snaží se je uvést do souvislosti s výsledky žáků. Výsledky šetření PISA jsou doplňovány statistikami OECD a dále měkkými daty získávanými prostřednictvím žakovských a školních dotazníků.

6.1 Ekonomický a demografický kontext

Indikátorem, který ukazuje velikost zdrojů financujících vzdělávání v jednotlivých zemích, je hrubý národní produkt přepočtený na jednoho obyvatele. Přímo však nevyjadřuje skutečné prostředky investované do vzdělávání, o jejich výši lépe vypovídají průměrné prostředky vynaložené na vzdělávání jednoho žáka v určitém časovém období.

Na obrázku 6.1 je znázorněna souvislost mezi výsledkem žáků v testu přírodovědné gramotnosti a průměrnou výší nákladů vynaložených na vzdělávání jednoho žáka od 6 do 15 let jeho věku. Náklady jsou v jednotlivých zemích přepočteny na paritu kupní síly. Z grafu je vidět, že průměrné výsledky žáků rostou se stoupajícími výdaji zemí na vzdělávání, přičemž výdaje na vzdělávání žáka vysvětlují 36 % rozdílů mezi průměrnými výsledky zemí OECD (v případě všech zemí účastnících se tohoto šetření PISA vysvětlují 53 % rozdílů). Tato zákonitost je však pouze obecná a ukazuje se, že menší výdaje na žáka se automaticky nemusí rovnat slabému výsledku. Estonsko vynakládající zhruba 66 000 USD na žáka má lepší výsledek v přírodovědné gramotnosti než Rakousko, Norsko, Švýcarsko a Lucembursko, jež investují více než dvojnásobek (více než 132 000 USD na žáka). Výsledek českých žáků je v kontextu zemí OECD lepší, než by odpovídalo vynaloženým nákladům na jejich vzdělávání (asi 64 000 USD), nicméně estonští a polští žáci dosahují při téměř stejných nákladech ještě lepších výsledků.

Obrázek 6.1 Průměrný výsledek žáků v přírodovědné gramotnosti v šetření PISA 2015 a náklady na jejich vzdělávání v zemích OECD

